

Sygn. akt: I C 590/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym: Przewodniczący sędzia Rafał Kubicki

Protokolant sekr. sąd. Agnieszka Grandys

po rozpoznaniu w dniu 12 kwietnia 2022 r. w Olsztynie na rozprawie

sprawy z powództwa Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Okręgowego w (...), zastępowanego przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej

przeciwko R. M.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

I. uznaje za bezskuteczną wobec powoda - Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Prezesa Sądu Okręgowego w (...) czynność prawną w postaci umowy darowizny z 20 grudnia 2019 r., zawartej w formie aktu notarialnego (Repertorium A Nr (...)) przed zastępcą notarialnym M. W. – zastępcą notariusza J. W.

w Kancelarii Notarialnej w W., mocą której S. M. darował swojej wnuczce R. M. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku nr (...) na Osiedlu (...) w W., objęte księgą wieczystą nr (...), a R. M. zobowiązała się zezwolić S. M., na czas nieoznaczony, na bezpłatne używanie tego lokalu,

w celu ochrony przysługującej powodowi w stosunku do S. M. wierzytelności w kwocie 355.080 zł stwierdzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w (...) z 17 lutego 2021 r. (sygn. akt (...)) wraz z odsetkami 955,19 zł i kosztami egzekucji,

II. odstępuje od obciążania pozwanej kosztami procesu Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej oraz kosztami sądowymi, od uiszczenia których powód był zwolniony.

sędzia Rafał Kubicki

I C 590/21

UZASADNIENIE

Skarb Państwa – Prezes Sądu Okręgowego w (...)wniósł przeciwko R. M. o uznanie za bezskuteczną wobec powoda umowy darowizny z 20 grudnia 2019 r. zawartej w formie aktu notarialnego (Rep. A Nr (...)) w kancelarii notarialnej J. W. w W., mocą której S. M. darował swojej wnuczce R. M. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w budynku nr (...) na Osiedlu (...) w W. (KW Nr (...)), a obdarowana zobowiązała się zezwolić darczyńcy na czas nieoznaczony na bezpłatne używanie tego lokalu, w celu ochrony przysługującej powodowi w stosunku do S. M. wierzytelności w kwocie 355.080 zł stwierdzonej wyrokiem Sądu Okręgowego w (...)z 17 lutego 2021 r. (sygn. akt (...)) z odsetkami w wysokości 955,19 zł i kosztami egzekucji.

Powód wskazał w uzasadnieniu, że zaskarżona czynność prawna miała charakter nieodpłatny (nieekwiwalentny), powołując się na wyrok Sądu Najwyższego

z 17 maja 2013 r. (I CSK 543/12), z którego wynika, że czynność prawna obejmująca przeniesienie własności nieruchomości z równoczesnym obciążeniem jej służebnością osobistą ma charakter czynności nieodpłatnej w

rozumieniu art. 528 k.c. Wskazał też, że czynności tej dłużnik dokonał ze świadomością, a nawet z zamiarem pokrzywdzenia powoda jako wierzyciela, co uzasadnił następującymi faktami:

- postanowieniem z 27.11.2019 r. (sygn. akt PR (...)) Prokurator Prokuratury Rejonowej (...) przedstawił S. M. zarzut popełnienia czynu z art. 286 § 1 w zw. z art. 233 § 1 w zw. z art. 11 § 2 w zw. z art. 12 § 1 k.k. oraz czynu z art. 286 § 1 w zw. z art. 294 § 1 i art. 233 § 1 w zw. z art. 11 § 2 w zw. z art. 12 § 1 k.k.,

- treść ww. postanowienia ogłoszono dłużnikowi w dniu 27.11.2019 r., a więc niespełna miesiąc przed dokonaniem przez niego spornej w niniejszej sprawie darowizny,

- wyrokiem z 17 lutego 2021 r. (sygn. akt (...)) Sąd Okręgowy w (...) m.in. uznał oskarżonego S. M. za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w pkt 1 i 2 aktu oskarżenia i na mocy art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego obowiązek naprawienia szkody w związku z orzeczeniem zawartym w pkt I wyroku poprzez zapłatę na rzecz Skarbu Państwa kwoty 101.100 zł oraz obowiązek naprawienia szkody w związku z orzeczeniem zawartym w pkt III wyroku poprzez zapłatę na rzecz Skarbu Państwa kwoty 253.980 zł.

W ocenie powoda, w dacie zaskarżonej czynności dłużnik zdawał sobie sprawę, że dokonane przez niego rozporządzenie majątkowe będzie skutkowało brakiem majątku, z którego wierzyciel będzie mógł przeprowadzić skuteczną egzekucję. Brak posiadania przez dłużnika majątku oraz wysokość średniego miesięcznego dochodu wynikającego z emerytury (ok. 2.000 zł) nie pozwalają na zaspokojenie wierzyciela.

Odpowiadając na pozew, pozwana wniosła o oddalenie powództwa, zasądzenie kosztów procesu, ewentualnie odstąpienie od obciążania jej kosztami procesu powoda (to ostatnie uzasadniła twierdzeniem, że nie dała powodowi podstaw do wniesienia pozwu). Zarzuciła powodowi, że opisany wyrok karny z 17.02.2021 r. nie jest prawomocny (został zaskarżony apelacją), dlatego powództwo jest przedwczesne, ponadto w dziale III księgi wieczystej spornej nieruchomości widnieje już wpis postanowienia w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia majątkowego prokuratora, co czyni wniosek Skarbu Państwa zmierzającym do podwójnego obciążenia nieruchomości na rzecz tego samego wierzyciela. Ponadto pozwana stwierdziła, że nie wykazała się złą wiarą, nie działała z zamiarem pokrzywdzenia wierzyciela. Co prawda, jest wnuczką dłużnika, jednak nie pozostawała z nim w takich relacjach, które by pozwalały jej na powzięcie informacji o toczących się wobec niego postępowaniach karnych. Mieszka 520 km od dłużnika i nawet przy dołożeniu maksymalnej staranności w trakcie dokonywania spornej czynności nie miała możliwości dowiedzenia się

o zadłużeniu dziadka, mogącym w przyszłości skutkować obciążeniem odpowiedzialnością finansową.

Fakty istotne dla rozstrzygnięcia

Sąd ustala jako bezsporne (niezaprzeczone przez pozwaną) fakty wymienione wyżej w opisie żądania powoda, a dotyczące:

- stopnia pokrewieństwa między dłużnikiem a pozwaną,

- zawarcia i treści umowy darowizny spornej w tej sprawie,

- wydania i treści orzeczeń wydanych w sprawie karnej (zarówno w postępowaniu przygotowawczym, jak i sądowym) wobec S. M.,

- braku majątku dłużnika i wysokość miesięcznego dochodu.

Ostatecznie też stało się bezsporne, że w toku niniejszego procesu wyrok karny uprawomocnił się wskutek tego, że Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z 23 listopada 2021 r. (II AKA (...)) zmienił zaskarżony wyrok tylko o tyle, że podstawę wymiaru kary uzupełnił o przepis art. 4 § 1 k.k., w pozostałej części utrzymując wyrok w mocy.

Rozważania:

Wskutek bezspornego uprawomocnienia się wyroku karnego odpadła zasadnicza linia obrony pozwanej, zmierzająca do zakwestionowania istnienia wiarytelności. Wiarytelność powoda wobec dłużnika, opisana w pozwie, istnieje jako oparta na prawomocnym orzeczeniu sądu karnego i nie była już w dalszej części niniejszego procesu przez pozwaną kwestionowana.

Dokumenty w aktach nie były kwestionowane i nie budzą wątpliwości Sądu. Tym samym spór w tej sprawie przeniósł się z płaszczyzny faktycznej na prawną, jako że zeznania pozwanej, choć wiarygodne, nie przyniosły żadnej treści wpływającej na zasadność żądania powoda.

Ustawowe przesłanki możliwości uznania czynności prawnej za bezskuteczną wobec wierzycieli zostały określone w art. 527 k.c. Zgodnie z § 1 tego przepisu, gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Cytowany przepis w § 2 dalej stanowi, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (§ 3).

W ocenie Sądu przesłanki tego przepisu zostały w tej sprawie spełnione, i to bezspornie, wręcz w stopniu oczywistym. Słusznie wskazuje powód, że zestawienie daty dowiedzenia się przez dłużnika o postawionym mu zarzucie związanym z oszustwem z datą dokonania darowizny – obejmującej rozporządzeniem jedynym mieniem dłużnika, na rzecz osoby najbliższej – prowadzi do jednoznacznego wniosku, że dłużnik dążył tym świadomie do udaremnienia przyszłej egzekucji. To zresztą nie było przez pozwaną kwestionowane (pозwana, oględnie mówiąc, w swych zeznaniach nie wystawiła swemu dziadkowi pochlebnej opinii). Jest przy tym równie bezsporne oraz oczywiste, że skoro chodziło o jedyny majątek, darowizna skutkowałą niewypłacalnością dłużnika wobec wierzyciela.

Na podstawie wiarygodnych zeznań pozwanej Sąd ustala dodatkowo, że nie wiedziała ona, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (§ 3).

Nie przesądza to jednak o wyniku sprawy, gdyż przepis art. 528 k.c. stanowi, że jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Tak też było w tym przypadku. Bezpłatność przysporzenia nie była przez pozwaną kwestionowana i nie budzi wątpliwości Sądu, choćby w świetle powołanego przez powoda orzeczenia Sądu Najwyższego.

Na końcu wskazać należy, że w sprawie nie wystąpiły okoliczności wskazane w art. 533 k.c. Zgodnie z powołaną regulacją, osoba trzecia, która uzyskała korzyść majątkową wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, może zwolnić się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela żądającego uznania czynności prawnej za bezskuteczną, jeżeli zaspokoi tego wierzyciela albo wskaże mu wystarczające do jego zaspokojenia mienie dłużnika. Z powyższego przepisu wynika, że osobie trzeciej (pозwanej) przysługuje upoważnienie przemienne do zwolnienia się od zadośćuczynienia roszczeniu wierzyciela przez zaspokojenie wierzyciela lub wskazanie mu wystarczającego mienia dłużnika.

Jako bezprzedmiotowe należy traktować zarzuty pozwanej dotyczące podwójnego obciążenia rzeczowego nieruchomości. Tego typu argument może dotyczyć kwestii zasadności zabezpieczenia, a nie końcowego rozstrzygnięcia sprawy.

Podstawą prawną wyroku jest art. 527 § 1-3, art. 528 i art. 529 k.c.

O kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd wierzy pozwanej, że jej codzienne relacje z dziadkiem są odległe. Pozwana miała w dacie odpowiedzi na pozew podstawę, by kwestionować tytuł wierzytelności jako nieprawomocny – być może za wcześniej więc było wówczas na uznawanie powództwa. Nie zmienia to faktu, że wygraną i przegraną Sąd ocenia na dzień zamknięcia rozprawy, a na tę datę rozstrzygnięcie sporu stało się korzystne dla powoda, przy czym obciążanie pozwanej kosztami procesu powoda kłóciłoby się z poczuciem słuszności. To samo dotyczy kosztów sądowych, od uiszczenia których powód był zwolniony.

sędzia Rafał Kubicki